

מִנְשֵׁרְתָן נִשְׁלַמָּה

עיונים ופירושים בפרשה מבית מדרשו ושיעוריו של
הגאון הניקא רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

פרשת קדושים

גורלך, ואשרי חלקי שזכיתי להיות חברך בגן עדן, ואשרי אביך שיצאת ממנו.

ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, וזוכה ללבוש שלם

וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ אֲנִי ה' (יט, יח). איתא בתורת כהנים (קדושים פ"ב, פרק ד' יב), **וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ**, אמר רבי עקיבא, זה כלל גדול בתורה. בן עזאי אומר, זה ספר תולדות אדם, כלל גדול מזה. והביא החיד"א בחומת אנך (פ' קדושים ז) מהראב"ן (סי' לו) שפירש מחלוקתם, שרבי עקיבא סבר שצריך כל אדם לאהוב את חברו כגופו, ובן עזאי סבר שצריך לאהוב את חברו כבנו, שהוא תולדה שלו, ודרך האדם לאוהבו יותר מגופו. ובספרו כסא דוד (דרוש יח) הביא עוד מהמב"ט, דהנה נמנע מהאדם לקיים את כל מצוות התורה, אך כאשר יאהוב את כל ישראל ונכלל עם כל ישראל כאילו הם גוף אחד, אזי יש לו חלק בכל המצוות שעושים ישראל, ובזה עולה לו לבוש שלם מרמ"ח מצוות. ובזה ביאר החיד"א מה שאמרו ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, כלומר זהו ענין גדול לקיים את התורה כולה.

בכח אהבת חבירו זוכה שהשי"ת יאהב אותם וישרה ביניהם

ובספר רמתיים צופים (סי' א, קכד) כתב בשם הרה"ק רבי ישראל מרז"ן זיע"א, שכאשר זוכה אדם לאהוב את חברו, גם השכינה שורה אצלו, וביאר זאת ע"ד משל משני אוהבים שהיתה נפשם קשורה באהבה מאד, ואחד מהם נתפס למלכות בעלילה של גניבה ופסקו דינו ליהרג, והכריזו שכל בני המדינה יבואו לראות את המשפט, וכאשר באו לתלותו צעק אוהבו: הניחוהו, כי אני הוא שעשיתי העוול הזה ולא חבירי, וחבירו טוען שהוא עשה את העוול וצריך לקבל הדין, עד שהגיע הדין לפני המלך, וקרא להם המלך לחקור אותם על אמיתות הדבר, כיון שרק אחד עשה הדבר, ולמה יחפוץ זולתו למות בחינם, וראה ששניהם אוהבי נפש אשר ימסרו איש נפשו בעד חברו, אז פטר אותם זה המלך, ואח"כ קרא להם וביקש מהם שישתפו גם אותו באהבה שלהם, ויהיו יחד ידידי נפש. וכך הוא הדבר, שכאשר זוכה להגיע למעלת **וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ**, אז **אֲנִי ה'** מבקש ששרות בכם, שתאהבו גם אותי, ואני אהיה לכם גם כן לאוהב נאמן.

בפרשת קדושים נרמז שגלות בית ראשון תהיה בשנת 3338 לבריאת העולם

והיימים לי קדשים פי קדוש אני ה' **וְאֶבְדֵּל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לְהִיטֵל לִי** (כ, כו). פירש"י ממדרש רז"ל (תורת כהנים קדושים פ"ד, פרק טו, יב), אם אתם מובדלים מן העמים, הרי אתם שלי לשמי, ואם לאו, הרי אתם של נבוכדנצר וחבריו. וכתב בסוף ספר שדה העיר⁴, שבפסוק זה רמז חורבן בית ראשון, דהנה חורבן הבית בעוה"ר היה בשנת 3338 לבריאת העולם, וסכום הפסוקים מתחילת התורה עד פסוק זה הוא 3338, ורמז הקב"ה בתורתו הקדושה את שנת החורבן הראשון ע"י נבוכדנצר בפסוק זה, להודיע שבשנה ההיא אם לא יהיו מובדלים מן העמים, יהיו של נבוכדנצר וחבריו. ומטעם זה 'כל פסוקא דלא פסקיה משה אנן לא פסקינן' (תענית כו: מגילה כב), כי תורתינו הקדושה הכל בדיוק מושלם ומופלא, וגם במנין הפסוקים נרמזו גדולות ונפלאות⁵.

פרשת קדושים נאמרה בהקהל מיוחד וחזר ואמר להם עשרת הדברות

דָּבַר אֵל כָּל עֵדֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדָשִׁים תְּהִיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם (יט, ב). איתא במדרש (תנחומא קדושים ג: ויק"ר כד, ה) שזהו דבר אל כל עדת, שאמרה משה לכל ישראל שנתקהלו ונכנסו לכך, שלא כשאר פרשיות, לפי שכל הדברות כלולין בתוכה². ובתורת כהנים (ר"פ קדושים) איתא שטעם הדבר מפני שרוב גופי תורה תלויים בה. ובמדרש פתרון תורה (ר"פ קדושים) סיים, שהמקיים פרשת קדושים כאילו קיים את התורה כולה, ואם קיימתם, אזי אני אביכם והתורה אמכם, עיי"ש כל הענין. וכ"ה גם בזה"ק (קדושים, פא.), שפרשה זו היא כלל התורה, וחותרם הטבעת של האמת, שבפרשה זו נתחדשו סודות עליונים של התורה, בסוד עשרת הדברות, וכל שאר הגזירות והעונשים והמצוות העליונים. ומסיים, שכאשר היו החברים מגיעים לפרשה זו, היו שמחים³. ובשפתי כהן הרחיב יותר, שערשת הדברות נאמרו בלשון יחיד, בכדי לתת פתרון פה למשה ביארנו לכפר על עוון העגל, כשיטען לפניו יתברך שלו בלבד ניתנה התורה, וכעת שכבר עשו המשכן ונתכפר להן עוון העגל, ושרתה שכינה ביניהם, חזר ואמרם בלשון רבים.

מעלת מצוות כיבוד אב ואם ומוראם, שהושוו לכבוד והיראה מפניו יתברך

אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ (יט, ג). איתא בגמ' (קידושין ל:) ממעלת כיבוד אב ואם שהשוה הכתוב כבודם לכבוד המקום, ומוראם למורא המקום, וברכתם [איסור קללתם] לברכת המקום, וכן בדין, ששלושתן שותפין בו, ובזמן שאדם מכבדם אומר הקב"ה, מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני. ועוד איתא בגמ' (קידושין לא:) שכאשר היה רב יוסף שומע את פסיעות אימו, היה אומר אקום מפני השכינה שבאה. ואיתא בתנא דבי אליהו רבה (פכ"ו), שכל זמן שאדם מכבדם אינו בא לידי שום חטא, ואם חטא נמחל לו. ועוד איתא שם (פכ"ד, מהדורת איש שלום) בזה"ל: כל המבקש ימים ושנים ועושר ונכסים וחיים בעולם הזה וחיים ארוכים לעולם הבא שאין לו סוף, יעשה רצון אביו שבשמים ורצון אביו ואמו, שנאמר (רמות כ, יא) **כִּפְּדֵ אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן יֵאָרְכוּן יְמֵיךָ**.

מעשה בקצב שכיבד אביו ואמו וזכה למעלה של גדול בדורו

ובמדרש בראשית רבתי (פ' וישלח), דרשו שגדול כח כח מצוה זו כתלמוד תורה, ועל ידה מובטח לו שהוא בן העוה"ב **אע"פ שאינו בן תורה**, ובלבד שיהיה נקי מעבודה זרה, וגלוי עריות, ושפיכות דמים, ולשון הרע, וחילול השם, וחילול שבת בפרהסיא. ושם מובא מעשה ברבי יהושע בן אולם שנראה לו אליהו בחלום, ואמר לו: חלקך בלבך, שאתה ונינוס בן כפר קיטור הקצב, מושבך ומושבך, וחלקך וחלקו, שוים בגן עדן. ונצטער על כך רבי יהושע, שאע"פ שהיה תמים ביראת קונו מעת לידתו, והיה כל עמלו בתורה בלבד, ולא הלך ד' אמות בלא ציצית ותפילין והיו לו שמונים תלמידים, ואעפ"כ שוקלים מעשיו ותרותו עם קצב אחד, וע"כ נשבע שלא ישב ויכנס לביהמ"ד עד שיברר מעשיו אותו קצב, והלך מעיר לעיר עד שמצאו, ושאלו מה מלאכתך, והשיבו הקצב, אני ויש לי אב ואם וזקנים ואינם יכולים לעמוד ולא לישב, ואני מלבישן ומאכילן ומרחיצן בידי. מיד עמד רבי יהושע ונשקו על ראשו, אמר לו, בני, אשריך ומה נעים

¹ וכתב רבינו בחיי ש"ל עדת בני ישראל כולל גם את הנשים, שגם הם כלולים בכלל כל האזרות שבפרשה זו. וכ"כ האוה"ח הקדוש, ח"ל: בסדר הראשון לא היה מדבר משה אלא לאנשים, וכאן צוה ה' שידבר לכל עדת ישראל, אנשים ונשים וטף כסדר שהיו מקובצים במתן תורה.
² ושם מנה המדרש כיצד רמזוים עשרת הדברות בפרשה זו, וז"ל: בדברות 'אנכי ה' אלהיך', וכאן 'אני ה' אלהיכם'. בדברות 'לא יהיה לך', וכאן 'אל תפנו אל האילים'. בדברות 'לא תשא', וכאן 'לא תשבעו בשמי לשקר'. בדברות 'זכור את יום השבת', וכאן 'את שבתתי תשמרו'. בדברות 'את אביך ואת אִמְךָ', וכאן 'איש אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ'. בדברות 'לא תרצח', וכאן 'לא תעמד על דם רעך'. בדברות 'לא תנאף', וכאן 'קדשים תהיו'. בדברות 'לא תגנב', וכאן 'לא תגנב'. בדברות 'לא תענה', וכאן 'לא תלך רגלך בעמקי'. בדברות 'לא תחמוד', וכאן 'לא תעשק את רעך ולא תגול'.
³ ושם (בדף פד:) מנה את כל עשרת הדברות הנרמזים בפרשה זו בסדר קצת שונה, עיי"ש כל הענין. וכן במדרש פתרון תורה דלעיל איתא בשינוי קצת.
⁴ לרבי עזריאל יחיאל רובין.
⁵ וסיים, שכשהרצה הדברים לפני רבי שלמה שפירא, בעל השם שלמה ממונקאטש, לקח את קסת הסופר בידו במעמד רבים וחומשים מדויקים, וחשב ומנה ומצא הדברים מכוונים, וקילס והפיליא את הדברים הללו.

”תמים תהיה עם ה' אלהיך” (דברים יח, יג)

משיעורים יום א' אמור תשע”א ויום ג' משפטים תשפ”ב

את מלכותו, כך הוציא הקב”ה אור קדוש ונורא מאוד, כמ”ש ”ויאמר אלהים יהי אור” והוא אור התורה הקדושה. וכל ענין זה הוא כנגד לידת יעקב ועשיו, שבתחילה יצא עשיו שהוא חושך גדול, ואחריו יצא יעקב שהוא אור התורה הקדושה. ועל ידי התורה ניטלת המלכות מהס”א וחוזרת אל הקדושה, אבל זה דוקא שהיא תורת אמת כמ”ש (במכ”ז, כ) ”תתן אמת ליעקב”, שהיא תורה שמפנה את האדם אל הקב”ה, וגורמת לאדם לישא את עיניו לשמים כמו האות מ’ שקוצה פונה כלפי מעלה, ואם האדם לומד תורה שמביאתו לידע תמיד שיש את ה’ יתברך שהוא למעלה ממנו, וכולו תלוי בו יתברך - אזי ידע שהיא תורת אמת. כי כל מה שגילה הקב”ה את אור התורה היא כדי להחזיר את המלכות כנ”ל, משא”כ אם אינה מחזירה את המלכות אל המלך ואינה מפנה את הבריות אליו יתברך אינה תורת אמת.

דרך התורה היא תמימות היינו שלא יביט אלא על ההווה

וכדי שיזכה האדם לאור אמיתת התורה צריך לענין התמימות, כמ”ש ”איש תם”, והוא מש”כ ”תמים תהיה עם ה' אלקיך” ופרש”י: ”התהלך עימו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות. כי אדם אינו חי לא בעבר ולא בעתיד אלא בהווה. ואם אדם חושב ומביט על ההווה יוכל לזכות לאור התורה, אבל אם שכלו רודף להרהר ולחשוב בעבר והעתיד, אינו יכול לזכות לתורה. כי עשיו היה חי את העבר כשמו ”עשיו”, שהיה חושב שהוא גמור ועשוי (וכפרש”י) ומאחר שהלך ונתרחק מאור התורה אין לו תקנה, וכן היה חושב מהעתיד, שגם אם ישוב בתשובה הרי שהמלכות לא תהיה לו אלא ליעקב שהוא צדיק ממנו, והוא עצמו הולך למיתה, כמ”ש ”הנה אנוכי הולך למות” (שם כה, לב), ולכן לא היה יכול לזכות לאור התורה.

כדי לזכות להתמדה וידיעת התורה מוכרח שילך בדרך יעקב איש תם

אבל יעקב לא היה מביט לא לפנים ולא לאחור, ולא היה חושב מהיכן שורשו ומאיזה גילגול הוא וכיוצא, ולא היה עוסק מה יהיה איתו בעתיד, אלא היה מקיים את שליחותו וציווי ה' יתברך בשעה זו שעמד בה. וכך היא דרך הלימוד, שאין לאדם לראות אלא את הספר והלימוד שיש לפניו, ולא יחשוב ממיעוט ידיעתו בתורה, ומרפיון ידיו בעסק התורה, וכן לא יחשוב בה עתיד להיות איתו בענין ידיעת התורה, אלא תהיה כל מחשבתו על הלימוד שיש לפניו בשעה זו. וידימה בתחושתו שכל חייו אינם אלא שעה זו וכל ענין שליחותו שלשמה נברא הוא ללימוד זה שעוסק בו עתה, ואין הקב”ה מצפה ממנו אלא על לימוד ועסק זה בו הוא נמצא בשעה זו, וכשילמד כך יזכור את כל לימודו, כי מה שאין האדם זוכר את לימודו הוא מפני שכשילמד אין הוא כולו חי את ההווה, ואין מוחו ושכלו פנוי לקבל את התורה, כי הוא עוסק בעבר והעתיד וההווה גם יחד, ושורש ענין זה הוא מחמת שאינו תמים ואינו משליך על הקב”ה את עברו ועתידו. כי אי אפשר לזכות לתורה אלא כשאדם מיושב בדעתו שהוא ענין יושב בישיבה כמובא בסו”ד (בסו”ד פ”א), ומכאן זה יושב יעקב שנים רבות בלא שישב לישון וינסך בתורה (בר”ה פ”א). ובזה זוכה לאור התורה ומבטל את עשיו, כי מפני טומאת עשיו רוצה האדם ליצא ולמלוך בעצמו, ע”י שחושב ועוסק בעצמו ומדרגתו בעברו ובעתידו, וכנגדו צריך ליעקב שהוא המחשבה לקיים את ציווי ה' יתברך בשעה זו שעומד בה לבדה.

על ידי שיהיה האדם תמים תהיה תורתו אמת שמשביה אותו אל השי”ת

ועל ידי תמימותו יכול לבוא לאמיתת של תורה, כי עשיו היה היפך התמימות שהוא דרך רמיה וערמה, וכל תורתו הייתה כדי שימלוך הוא, ולכן לא היה מכוין לאמיתת של תורה, והיה עוסק בפלפול הבל, ומסתפק אם צריך לעשר את המלך (תנחומא תולדות, ח), כי לא הייתה תורתו אמת, מפני שלא הייתה כוונתו בתורה לתכליתה שהיא להחזיר את המלכות לבעליה. ותורת אמת מולידה באדם את היראה, ומביאה לתפילה ופניה לה' יתברך, ובזה מתבטלת מלכות עשיו. והוא ענין הכתוב ”אלה תולדות יעקב יוסף”, שמכח אמיתת של תורה של יעקב הוציא והוליד את יוסף, שכולו היה פניה ותפילה לה' יתברך, והוא ענין מלכות דקדושה, המבטלת את מלכי אדם, לכן אמרו במדרש (בר”ה פ”א) שיוסף שטנו של עשיו, וכמ”ש ”והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשיו לקש” (בעובדיה א, יח), כי יעקב היה עמוד התורה כמ”ש (בירמיהו כג, כט) ”הלא דברי כאש נאום ה'", ויוסף היה גילוי התורה שהיא הלהבה של האש, כי הייתה כל תורת יעקב מסורה אצל יוסף, ולכן היה דוקא הוא שטנו של עשיו, כי היה מחזיר את המלכות לבעליה, ולא נתן לעשיו להביט ברחל והמלכות וליקח אותה לעצמו. כך כשאדם הולך בדרך ”איש תם”, ואינו חושב מעברו או עתידו, אלא חי את ההווה, וכל מגמתו היא להוציא את שליחותו ועסק תורתו בשעה העומדת לפניו, עי”ז מכוין לאמיתת של תורה שמולידה בו יראה ותפילה ופניה לה' יתברך, ובזה מבטל את מלכות עשיו.

כשמרים עיניו למעלה שהוא כנגד הרוח ויעקב נכנע הדם שהוא כנגד הנפש ועשיו וביטול מלכי אדם הוא על ידי תורה ותפילה, כי התהוות מלכי אדם הייתה מפני שהיה עשיו מבחינת נפש לבד (שב”ה כ”פ), שהיא כנגד הדם, כי ”הדם הוא הנפש” (דברים יב, כג), וטומאת מלכי אדם שורה בדמים של כל הבריות, וזה ”אדם” לשון דם, ושבעת מלכי אדם השורים בכל הדמים. וקודם שיתווסף על הבריות ענין הרוח שהיא כנגד יעקב (זה”ק מ), יחפצו במלכות

הניגודיות בין עשיו ליעקב הוא על ענין המלכות

כתוב ”ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו והיתה לה' המלוכה”. ויש להבין איך גילוי מלכות ה' תלוי בביטול מלכות עשיו, ומהו ענין המשפט שישפטו להר עשיו. והנה בענין מלכות עשיו ואדם כתוב (בראשית לו, לא) ”ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדם לפני מלך לבני ישראל”, והענין הוא שסידר הקב”ה שלא יהיה קיום למלכות אדם אלא עד השעה שתשוב המלכות לישראל, וכמ”ש (כ”ט, כ) ”והיה כאשר תריד ופרקת עולו מעל צוארך”, דכשה קם זה נופל כדפרש”י, והוא כמו טבע שמלכות ישראל תלוי במלכות אדם, ועיקר הניגוד של עשיו ויעקב היה על המלכות, כמ”ש ”ושני לאומים ממעך יפרדו”, ואין לאום אלא מלכות (ע”ז ב).

דרך עשיו הייתה שיהיה הוא נקודת האמצע והמלכות

וגילוי המלכות הוא ע”י הפה, כמ”ש (תקו”ז י”ז ע”א) ”מלכות פה”, כי עיקר כח המלכות הוא בדיבור, שהמלך מצווה ונעשה רצונו. ובזה הוא שורש החילוק בין עשיו ליעקב. כי כל מה שהיה עשיו מוציא מפיו, היה על מנת שיהיה הוא נקודת האמצע והמרכז, ויתנו הכל את עיניהם בו. וזה ”איש יודע ציד”, כי ציד בפיו, שכל מה שהיה לומד ועושה, היה בכדי לצוד את הבריות לטובת מלכותו ושיהיה הוא הנקודה האמצעית, וזהו ”איש שדה”, שהיה כל עבודתו בפרהסיה כדי לקבץ את כולם סביבו. והיא דרך כל הרשעים מיום בריאת העולם, שבתחילה נטלו את הנקודה האמצעית והמלכות, עד שעשו את עצמם לע”ז, וזה (יחזקאל כט, ג) ”לי יאורי ואני עשיתיני”, שנטל פרעה את המלכות והיאור שהיה מקור השפע למצרים, עד שעשה את עצמו למציאות נעבדת לע”ז.

אבל יעקב היה ”איש תם יושב אוהלים”, איש תם הוא כמ”ש (דברים יח, יג) ”תמים תהיה” ופרש”י תצפה לו, שיעקב היה תמיד עם העינים למעלה אל הבורא יתברך, ולא היה מרמה את העולם בדיבורו, אלא כפי שהיה הוא מצפה אל ה' ב”ה, כך היה מפנה את הכל אליו יתברך, ואת כל גדולתו וחכמתו, ויראתו ומעשיו הגדולים, הנה מסתיר מעיני הבריות, כמ”ש ”יושב אוהלים”.

המשפט דלעתיד הוא אם כיון במעשיו להסתיר את השי”ת או לגלותו

והוא עיקר החילוק של רשע וצדיק, כי מלבד מה שיש לאדם תורה ומעשים, המשפט וההכרעה אם יקרא צדיק או רשע, הוא במלכות - שהיא הגילוי של החכמה והמידות לחוץ, ואם תורתו ומעשיו מתגלים על מנת שיסתכל הכל בו, הרי שכל עניינו הוא לקחת המלכות לעצמו והסתרת מלכות ה' יתברך. וכך היתה דרכו של עשיו, שגדל בבית שכולו תורה ופחד יצחק, אלא שהיתה כל תורתו על מנת שימלוך הוא. נמצא שעבודות גדולות שאדם עושה ואפילו אם יידע כל התורה כולה (כדואג וירבעם) אין זה מעיד על מהותו, אלא המשפט הוא במלכות, אם משתמש במעלתו וידיעותיו להפנות הבריות אל הבורא יתברך, או שלוקח המלכות לעצמו על ידי שמקבץ סביבו את הבריות ומסתיר את מה שלמעלה ממנו.

וזה לשפט את הר עשיו, שלעתיד יתבררו וישפטו כל המעשים אם נתגלו לחוץ על מנת להסתיר את ה' יתברך, או על מנת לגלותו ולהפנות את הבריות אליו יתברך, כדכתיב ”אין נחפשו עשיו נבעו מצפוניו” (עובדיה שם פ”א), שאע”פ שעושה דברים שאינם איסור, אם עושה על מנת שיהיה הוא המרכז, נוטל המלכות לעצמו, וזהו ”את הר עשיו”, כי אמרו (ע”ז מ”ה) אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם, שאין הרים נעשים לעבודה זרה, ומכל מקום קי”ל (סנהדרין א) דאף שהיה מותר, ’העובדו בסייף’, וכל דהר הוא שורש הלימוד לנעבד שאינו נאסר, ונרמז בזה שאף שאינו עוסק בחפצא דע”ז, ככוונת מעשיו הוא עובד ע”ז).

מלכות דקדושה תמיד מראה על מי שלמעלה ממנה כהאות מ', וההיפך הוא באות פ'

וכל ענין גילוי המלכות הוא דוקא כשיש ריחוק מהמלך, ד’אין מלך בלא עם’ והמשמעות היא, שהעם משועבד למלך גם כשאינם רואים את פני המלך ואינם עומדים לפניו. לכן כשרצה הקב”ה לגלות את מלכותו, שתתגלה דוקא על ידי העם, הסתיר את פניו מאת הבריות, והיו יראים ויודעים ממלכותו אע”פ שאינם רואים את פניו וכך יהיה קיום גילוי למלכות. ומפני הסתרת אור פני המלך, נעשה ב’ מלכויות, מלכות דיעקב היא מלכות דקדושה והיא כהאות מ', שיש לה קוץ כלפי מעלה, כלומר שממליך את מי שלמעלה ממנו. אבל מלכות דסס”א היא כהאות פ', שהקוץ שלה נמשך לפנים, שמשמייך המלכות לעצמו, והיא כנגד פ' דפרעה שאמר ’לי יאורי ואני עשיתיני’. וכל שאדם חפץ במלכות עצמו כך מקיים ומרים את מלכות אדם, לכן אמרו (שבת נז, ב) שבשעה שלקח שלמה לבת פרעה יד גבריה ונעץ קנה בים ועלה בו שירטון ועליו נבנה כרך גדול של רומי, כי ע”י שנותן מקום לפ' דפרעה מקים בזה את מלכי אדם. ומפני ריחוק אור ה' יתברך מהבריות, נתהוה בעולם טומאת ז' מלכי אדם, וענין מלכותם נשתרש בכל הדומם צומח חי ומדבר, שמפני שנסתר אור ה' מהבריה רוצים הכל ליקח המלכות לעצמם, ונחשכה הבריה מאור מלכותו יתברך כמ”ש ”וחושך על פני תהום”.

תורת אמת מביאה את האדם להרים את עיניו ולפנות אל השי”ת

וכפי שאם ימרדו העם במלך יצא המלך בעצמו לכובשם תחת ידו ולהחזיר

הגליון יעמוד לרפואת ישועת והצלחת הרה”ג יחזקאל משה בן שושנה ר' עזרא בן אסתר משה דניאל בן עזיזה יעקב בן לאה בניהו ישכר בן רחל רבקה בת אייסי יהודה בן מזל עמוס דב בן רות איל בן סימה סבינה ירדנה בת שושנה שמעה חלי רחל בת שמחה ג'ולייט

לעצמם ולא יחרתו לאמיתיה של תורה, אבל כשיתוסף עליהם ענין הרוח, שהיא הדרך של יעקב, ויכלו להטות עצמם לאמיתיה של תורה ולהמליך לקוב"ה, וכשנותן עיניו לשמים ופונה אל הבורא יתברך וממליכו, נכנע הדם שבו שהוא הנפש, כי הסט"א אינה יכולה לסבול את אור ה' פנים בפנים, כי כל מציאותה היא מלכות דשקר, היינו שעושה עצמו ע"ז, וכשמאיר אור ה' בפניו מתגלה שכל כוחו הוא המקדושה, ומתבטל פרוש 'טענת' מלכותו ד"אני עשיתיני", וכשניטל מלכותו שהיא גאותו וכל ענין רצונו להתקיים הרי הוא כלה ומתבטל.

עמלק מחליש את חשיבות התפילה ובוזה ממשיך קיום למלכות אדום

ומאחר שדרך יעקב ויוסף מבטלים את חיותו של עשיו, ברכו יצחק אבינו "על חרבך תחיה", היינו שיהיה גם את הברכות, וזכה למדרגות גדולות עשיו. כי מפני שהמשיך יעקב גם את הברכות, זכה למדרגות גדולות של תורה ותפילה, ובכח תורתו ובכח תפילת יוסף יכל לבטל ולהמית את טומאת עשיו ולאבדו מן העולם. ועל כן בכה עשיו ליצחק שיתן לו חיות וקיום בעולם, וברכו יצחק בחרב וכח הזרוע, שעל ידו יוכל להתקיים, והוא מה שיצא מעשיו זרע עמלק בנו של אליפז, שעל ידו נמשך קיום לכל מלכי אדום, וזה 'על חרבך' בגימט' 'מלך עמלק'.

כי על ידי כח הזרוע והידיים, מחליש עמלק את ישראל מהתפילה. שבשעה שעושה האדם מעשה בידים, אינו מחס את תפילה שהתפלל, כי עמלק מכניס באדם ספיקות אם התפילה היא שפעלה או שהמעשה הוא העיקר והתפילה אינה אלא כסגולה להצלחת המעשה. ולכן אע"פ שהכניעו יעקב ויוסף את מלכות אדום מאד, עדין נשאר בעולם את ענין מלכותו מכח הזרוע, וזה שכתוב ביוסף "ויפוזו זרועי ידיו" (בראשית מט. כד), שגם בעבודתו של יוסף נשאר ענין 'זרועי ידיו' שצריך לתקנו (תקו"ז חכא).

הכנעת עמלק היא על ידי גילוי שכת התפילה והמעשה אחד הם

והכנעת עמלק היא על ידי גדלות וקטנות. גדלות היא התפילה, קטנות היא המעשה והזרוע. ויוסף היה כולו תפילה שהיא גדלות. ולכן כדי להכניע את עמלק ציווה הקב"ה למשה שיהושע ילחם בעמלק בכח הזרוע כנגד הקטנות, ומשה יעמוד בתפילה כנגד הגדלות, וע"י הקטנות והגדלות יחד הצליחו להכניעו.

כי כשאדם עומד בתפילה שהיא גדלות, נכנעים הדמים שהם כנגד מלכי אדום, אבל כשנפרד מהתפילה והולך למעשיו שהם כח הזרוע והקטנות, אין הדמים נכנעים כמו בשעת התפילה, ואז יש כח לעמלק להרחיק את האדם מהאמונה בה' יתברך שהוא עושה לכל המעשים. לכן כשיציאו ישראל ממצרים ועברו בים סוף, היה זה כנגד הגדלות, וכנענו הדמים כמ"ש (שמות טו, טו) "אז נבהלו אלופי אדום", אבל אח"כ היו צריכים לילך במדבר שהוא כנגד הקטנות, ולכן תיכף בא עליהם עמלק. וכדי להכניעו היו צריכים לגדלות וקטנות שהוא יהושע, שהיה יהושע כלול מקטנות שהוא מלחמה בכח הזרוע, וכלול מגדלות בזה שהיה נסמך על כח תפילתו של משה. ובזה היה נראה ונגלה שאף כח הזרוע והמעשה הוא כולו כח התפילה ואין הפרש ביניהם. וזה (שם יז, יא) "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, וכאשר יניח ידו וגבר עמלק", כי היה נגלה לעין כל, שכל כח הזרוע והמעשה אינו נמשך אלא מכח התפילה, וכל ענין הידים הם בעצמם כח התפילה, כמ"ש (שם יז) "והיה ידיו אמונה" ופירש אונקלוס "והוה ידוהי פריסן בצלו", היינו שהיו ידיו פרושות בתפילה. ובזה מתבטל חיותו של עשיו שהוא עמלק, וזה 'ויחלוש' יהושע את עמלק לפי חרב' 'לפי חרב' בגימט' 'על חרבך' שהוא חיותו של עשיו כמ"ש 'על חרבך תחיה'.

עיקר קיום התורה היא בא"י כי גילוי התורה לאמיתיה מגלה את מלכות השי"ת שהיא ענין א"י

והנה שלימות גילוי מלכות ה' ב"ה היא בארץ ישראל, כי כאמור לעיל, כל מה שגילה הקב"ה את אור התורה שהיא אור המלך בעצמו, הוא כדי לגלות את מלכותו, ועיקר התגלות המלך שהוא קיום התורה הוא בארץ ישראל, כי תורה שהיא אמת היא מפנה את הבריות אל ה' יתברך, ותורת אמת היא דוקא בארץ ישראל ששם הוא עיקר קיומה. והטעם הוא מפני ששאר ארצות הם קטנות והם חלק של מלכי אדום והזרוע, שהוא הסתרת כח התפילה, ועל כן אמרו חז"ל (כתובות ק:): שהדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה. אבל ארץ ישראל היא גדלות כי מאחר שרק בארץ ישראל הוא גילוי התורה בשלמותו, גם גילוי המלכות והפניית כל עיני הבריות כלפי שמיא אל הבורא יתברך אינו אלא בארץ ישראל. ולכן ציווה הקב"ה מצוות מעשיות, שהם בכח הזרוע, ועיקר קיום אלו המצוות הוא בא"י, כי המצוות המעשיות הם קטנות, וארץ ישראל היא גדלות, ועל ידי קטנות וגדלות יתבטל כח עמלק המסתיר את גילוי מלכותו יתברך.

ועל כן ציווה הקב"ה את ישראל בג' מצוות כשיכנסו לארץ (סנהדרין כ:), שימליכו עליהם מלך, וימחו זרע עמלק, ויבנו בית הבחירה. ימליכו עליהם מלך - הוא השבת המלכות אל ה' יתברך, על ידי שיקיימו מצוות מעשיות בא"י, שהוא קטנות וגדלות. מחיית זרע עמלק - שעל ידי שימליכו את ה' גם על ענין המעשה והזרוע, יהיה להם הכח למחות את עמלק כאמור לעיל. יבנו בית הבחירה - שעל ידי מחיית עמלק, לא יהיה מי שמסתיר את מלכותו

יתברך, ויהיה ה' אחד ושמו אחד. נמצא שענין מחיית עמלק ובניית בית הבחירה תלויים בהמלכת מלך עליהם.

דוד המלך היה כלול מקטנות וגדלות

והוא שיכל להשיב את ישראל לדרך התמימות והתפילה

על כן ציווה הקב"ה את ישראל בג' מצוות כשיכנסו לארץ (סנהדרין כ:): שימליכו עליהם מלך, שימחו זרע עמלק, וישיבו בית הבחירה. ימליכו עליהם מלך - הוא השבת המלכות אל ה' יתברך, על ידי שיקיימו מצוות מעשיות בא"י, שהוא קטנות וגדלות. מחיית זרע עמלק - שעל ידי שימליכו את ה' גם על ענין המעשה והזרוע, יהיה להם הכח למחות את עמלק כאמור לעיל. יבנו בית הבחירה - שעל ידי מחיית עמלק, לא יהיה מי שמסתיר את מלכותו יתברך, ויהיה ה' אחד ושמו אחד. נמצא שענין מחיית עמלק ובניית בית הבחירה תלויים בהמלכת מלך עליהם.

וענין קטנות וגדלות היא האות אל"ף, שקוצה למעלה היא גדלות וכנגד התפילה, וקוצה למטה היא קטנות וכנגד הזרוע והמעשה, ואצל יעקב ועשיו כתוב "והנה תומים בבטנה", וכתוב חסר אל"ף, כי היה חסר ענין הקטנות וגדלות שיכול לבטל את עמלק. אבל בתמו כתוב "תאומים" עם אל"ף, כי מיהודה יצא דוד המלך שהוא כלול מקטנות וגדלות, כי היה דוד אדמוני שהוא בסוד היין הכלול מקטנות וגדלות, שיש שותהו וטוב לו ויש שותהו ורע לו (ברכות ז' ע"א) שהוא ב' הפכים, אבל תלמיד חכם תמיד טוב לו (שם), כי גם כשהוא בענין המעשה והזרוע אינו נפרד מהתפילה.

ודוד המלך הוא משרש המלכות, והוא כליליות נשמות ישראל, והדרך של דוד הייתה לגלות לכל אחד ואחד ב' עניינים שהם תפילה ותמימות. תפילה, שצריך האדם להיות קשור בתפילה גם בשעת המעשה והקטנות ככ"ל. תמימות היא התורה כמ"ש (תהלים יט, ה) "תורת ה' תמימה", שמלה לכל אחד את דרכו וחלקו בתורה, שהיא שליחותו של כל אחד מישראל, כי כפי שגו' לעיל אין האדם יכול לזכות לתורת אמת שתיבא אותו אל המלכת ה' יתברך אלא על ידי שיהיה תמים, ולא יביט לאחור ולא יביט לפנים, אלא לשעה זו שעומדת לפניו.

נמצא שכל מלכות דוד המלך היא אינה על מנת למלוך על ישראל ולשלוט בהם ביד רמה כדרך מלכות הגויים, אלא כדי להרים כל אחד מנשמות ישראל, ולגלות לו את הסוד שלו ואת מהות שמו, שהוא חלקו בתורה הקדושה, שעל ידי התמימות הוא חי את ההוה, ובזה הוא זוכה לתורת אמת ומקבל את דרך התורה השייכת לשרוש נשמתו, ועל ידי תורת אמת שהיא "תתן אמת ליעקב" מוליד בליבו את היראה והתפילה שהיא כנגד יוסף כמ"ש "אלה תולדות יעקב יוסף". אן שיזכה האדם לגלות את מהות שמו, ולהוציא את כל סודו וחלק תורתו מן ההעלם אל הגילוי, ולגלות את מלכות ה' שניתן לו לגלות משרוש נשמתו, צריך שייכנע ויהיה מוכן לקבל את הדרך של התמימות, ולעבוד את ה' יתברך בהוה בלא שיביט לאחור ולפנים.

אין אדם מוסר את עצמו בעבודת ה' מפני הכאב שיש בליבו

על מיעוט עבודתו עד תעה

כי הסיבה הראשונה שאין האדם מוסר את נפשו בעבודת ה' היא מפני שנושא על גבו אכזבה גדולה, כי כל אחד כפי מה שמשער בליבו יודע את גודל מעלתו שהיה יכול להגיע אילו היה עובד לה' יתברך כראוי, ולב יודע מרת נפשו, שהיא המרירות שנושא כל אחד בליבו על מיעוט עבודתו, מה שיכל להשיג בתורה אילו היה מוסר את עצמו עליה, וכל אדם יודע בעצמו את מה שכביכול איכזב לה' יתברך כשלא עמד בנשיותו, ואף הלק בעצמו לחצוב לו בורות נשברים וספות הרוה את הצמאה, והפריד אלוף והפסיד בכל יום מחיי מעלות ומדרגות נפלאות בתורה ובדרך עבודת ה' יתברך. ומפני שתמיד נושא עימו את הכאב במה שהפסיד בעבודת השי"ת, שורה עליו רוח רעה המעכבת אותו והלכות תמים לעבוד את ה' יתברך בהוה ולהוציא את סודו וענין שליחותו ושמו מן ההעלם אל הגילוי.

מפני שחושב שאינו יכול לבוא אל השלימות,

מנגד הוא בפנימיות ליבו לדרך התפילה והתמימות

והדבר השני הוא מה שמביט לפנים, שחושב שמאחר שאיכזב לה' יתברך וירד מטה, לא יוכל עוד להגיע אל המדרגה שהיה יכול לבוא אליה מתחילה אילו היה עובד לה' יתברך כראוי מתחילה, ולכן אינו נכנע ואינו מקבל את הדרך של דוד, ואינו מקבל זאת שדוד הוא למעלה ממנו והוא שיוכל להביאו ולהחזירו למדרגתו שהיה יכול לבוא מתחילה. כי מתחילה היה האדם טוב גמור, ואח"כ נעשה טוב ורע, ומפני שקשה לו לקבל זאת שדוד נשאר טוב תמיד, בפנימיותו נעשה הוא מנגד לדרך דוד שהיא התמימות והתפילה.

ענין מלכות שאול שקדמה לדוד, ללמדנו לדורות

את הדרך בה הלכנו ואת התיקון לזה

וכדי שנדע את הדרך איך לבוא אל התמימות, שהיא גילוי חלק התורה של כל אחד מישראל, ואין לבוא אל התפילה שהיא המלכת ה' ב"ה, סיבב הקב"ה שמתחילה ימלוך שאול המלך שהוא כנגד כל ישראל, כדי ללמדנו את דעת התורה בענין זה. דענין שאול המלך סובב את כל הנזכר לעיל, וקודם שהמליך ה' את דוד, רצה הקב"ה ללמדנו את כל הענין הנזכר לעיל.

¹ ובזה מגלה את שם האדם, ושם האדם הוא כל מהותו וכל המוטל עליו לעשות בזה העולם, ושמו הוא חלקו בגילוי התורה ושליחותו מאת ה' יתברך. כי דוד הוא בסוד היין ככ"ל והוא שיכול להוציא מכל אחד את הסוד שלו גימט' יין, כי בכל אחד יש סוד שהוא המהות של שמו, והוא חלקו בתורה, וצריך להוציא מן ההעלם אל הגילוי, והסוד של האדם יכול לצאת אל הגילוי על ידי שיהיה תמים ולא שייחב בעבר והעתיד, ולא יהיה לפניו אלא החלק שצריך לגלות בתורה בשעה זו, וכך יוכל לזכות לתורת אמת שתיבאו לפנות אל ה' יתברך בין בשעת התפילה שהיא גדלות ובין בשעת המעשה שהיא קטנות.

מראות קודש



מעמד הקבלת פני רבו עם רבינו הגאון הינוקא בחול המועד פסח מול חומות ירושלים בהשתתפות גדולי ישראל רבנים ודיינים.

במעמד מסר רבינו שיעור בלול מסלתה ושמנה של תורה בעניין גאולת מצרים והגאולה האחרונה בב"א

כי שאלו היה טוב גמור כמ"ש (בשמואל א' ט, ב) "ואין איש מישראל טוב ממנו", והוא כנגד כל אחד מישראל שהיה טוב מתחילה. והיה כלול מקטנות כמו שאמר לשמואל (שם כא) "הלא בן ימיני אנכי מקטני שבטי ישראל", והיה כלול מגדלות שהיא התפילה כמ"ש (שם יג, כ) "ויגבה מכל העם משכמו ומעלה", כמו שהיו ישראל כלולים מקטנות שהם המצוות המעשיות לקיימם בזרוע, ונכנסו בארץ ישראל שהיא התפילה והגדלות.

הכאב שהצער שנשא עימו שאלו המלך הוא כנגד הכאב של כל ישראל על מיעוט עבודתם להשי"ת

אבל מפני שעדיין לא היו מוכנים ישראל לגלות את התפילה גם במעשים ובכח הזרוע, כי לא הגיעו למדרגת משה ויהושע שאף כח הזרוע והמעשה צריך שיהיה נשען ונסמך כולו על התפילה כמ"ש "והיה כאשר ירים משה את ידו וגבר ישראל", ולא קבלו את מלכות ה' עליהם בשלימות - לא יכלו למחות לגמרי את זרע עמלק, והוא חטא שאלו המלך, שהוא כאב שאין למעלה ממנו, שמפני שלא היה קשור מספיק בגדלות שהיא התפילה והתחינה לא היה יכול לבטל את עמלק, וזה שאמר לו שמואל (שמו"א יז, טו) "הלא אם קטון אתה בעיניך ראש שבטי ישראל אתה", שאע"פ שכלול אתה גם מקטנות, אינך בעיקר אלא גדלות, ולכן לא יכולת לבטל את עמלק. וכך כל אחד מישראל ביטל את מצוות ה', ונושא על גבו אכזבה גדולה, ואם כל אדם כואב את מה שאיכזב לקב"ה, נוכל להבין את כאבו הגדול והנורא שנשא עימו שאלו המלך במה שעבר על מצוות ה'. והיא הרוח הרעה המעכבת את האדם מלעבוד את ה' יתברך בהווה, כי תמיד פונה ומסתכל לאחור ונושא בליבו מרירות עצומה על מיעוט עבודתו שלא הגיע למה שהשיעורוהו בשמים תהי צדיק (נדה ל"ב)."

העברת המלכות משאלו לדוד הוא הענין שצריכים ישראל לדוד כדי שישבם לדרך התמימות והתפילה

ועל כן כשראה הקב"ה שעדיין אין ישראל במדרגה להמליך אותו יתברך למלך עליהם, וחפצו להיות ככל הגויים שבמעשה הזרוע נפרדים מהתפילה, ואינם יכולים למחות את עמלק, צריכים הם לדוד שהוא זה שיכול להחזירנו לדרך התמימות והתפילה. ומפני שחושב האדם שמאחר שחטא יורד מטה, יותר לא לחזור להיות טוב כמו שישל להיות מתחילה אילו היה עובד לה' יתברך כראוי לו כפי הכוחות העצומים שנתן לו הקב"ה, מפני זה אינו מקבל את הדרך של התמימות והתפילה שהיא דרכו של דוד ואף הופך להיות מנגד לדרך זו. ואינו יודע שדוקא דרך התפילה והתמימות היא שתחזיר לו את המלכות שיכול לגלות את חלקו בתורה ולהמליך לה' ב"ה.

ואין אדם מישראל שלומד את ענין שאלו דוד שאינו כואב מתחילה את הכאב הגדול של שאלו, ואח"כ כואב את צערו של דוד, כי בזה רצה הקב"ה ללמדנו שכל אחד מאיתנו הוא שאלו, שנושא בליבו אכזבה גדולה מה שעבר על מצוות ה', ומפני כך שורה על האדם מרירות ורוח רעה, ועל כן פעמים שהוא מקרב את התפילה כפי שהיה שאלו מקרב את דוד, ופעמים שרודף את דוד, כמו שאדם מרחיק ממנו את דרך התמימות והתפילה ואף בפנימיות ליבו מנגד לה.

הדרך של שאלו היא הוראה כיצד יוכל כ"א מישראל לשוב אל ה' למרות הכאב והריחוק שנושא עימו

והדרך של שאלו היא ההוראה לכל אחד מישראל איך יוכל לזכות לשוב אל ה'. כי הלך שאלו אצל הבעלת אוב, שזה מרמז על המדרגה של ישראל, שמפני גדול האכזבה והמרירות שיש בליבם, התרחקו מהתמימות כמ"ש "תמים תהיה" היינו שלא תחקור אחר העתידות כדפרש"י, ומחפשים אחר חכמים כדי שיגלו להם מאיזה גילגול הם, ומה ירחש עימם ביום המחרת וכו', אבל דוקא משם שהוא המקום הנמוך ביותר, מגלה לנו הקב"ה שיכול לשוב להיות טוב כמו שהיה בתחילה קודם שאיכזב לה' יתברך, וכך אמר שמואל לשאלו (שמו"א כה, טו) "ומחר אתה ובניך עימי", כלומר שכפי שהיית עימדי בתחילה כשהיית טוב כמ"ש "ואין איש מישראל טוב ממנו", כך תשוב להיות עימי במחיצתי כבתחילה. היינו שיוכל כל אחד לשוב אל ה' כפי יחיד ויוכל לראות איך שהוא כבן יחיד לפניו יתברך, וגילוי התורה שבחלקו אין שום אדם שיוכל להוציאה אל הגילוי מבלעדיו, וחלקו בהמלכת ה' יתברך לא יוכל שום אדם לגלות אלא הוא.

והדרך שיוכל האדם לשוב אל ה', היא כפי מה שלומדים משאלו המלך. כי שאל שאלו את שמואל האם יצא למלחמה בפלישתים, ושמואל השיבו שיצא למלחמה, והוא ובנו ימותו במלחמה, ותקרע מלכותו, כמ"ש (שם כה, טז) "ויקרע ה' את הממלכה מידך ויתנה לרעך לדוד", ובשעה זו היה שאלו במקום שאין למטה ממנו, ששמואל מבשרו שמלבד מה שנושא עימו את הכאב הגדול ביותר במה שעבר על מצוות ה', ימות הוא ובנו למחרת, ועוד מבשרו שכל הגדולה שלו והמלכות שיש בידי ועבירו לרעינו הטוב ממנו ואומר לו שמואל שהוא טוב ממנו, וגם מגלה לו שהוא דוד, שהוא מי שהוא רודף אותו עד עתה. והם בשורות קשות ביותר וכאב שאין למעלה ממנו.

כשהלך שאלו אחרי השי"ת במסירות בלא שהביט לאחור ולפנים נכלל בדרך של דוד והמלכת השי"ת

וכאן גילה שאלו את גודל צדקתו וחסידותו, והוציא את שמו אל הגילוי וגילה את הדרך שלו בתורה, ומכח זה עלה ונתעלה ושב למדרגתו שהיה בתחילה, להיות עם שמואל במחיצתו. כי אע"פ שבישרו שמואל את כל זאת, החליט לקבל את דרך התמימות והתפילה, ולא הביט לאחור על המרירות שיש לו ממה שאיכזב לה' יתברך, ולא הביט לפנים שמלכותו תינטל ממנו, אלא בחר לעבוד לה' יתברך בהווה ובמסירות נפש, שהיא דרך התמימות, והלך אחר רצון ה' יתברך, שמנהיגו בשעה זו. ובזה זכה לגלות את חלקו בתורה ולהנחיל דרך לכל ישראל, שאף שאדם ירד מטה מאוד ואיכזב לה' יתברך, צריך שיחיה את ההווה שהיא דרך התמימות, ושירים את העיניים לשמים ויבקש מה' יתברך שיקבלו ואת עבודתו יחד עם מה שאיכזב אותו יתברך ועבר על מצוותו.

והיא הדרך של שאלו שהנחיל לכל ישראל, שצריך האדם לקבל החלטה, שמעתה אינו מביט לאחור ולפנים, אלא מבקש לקיים את ציווי ה' יתברך העומד לפניו בשעה זו, ולמרות שנושא בליבו כאב ואכזבה גדולה מבקש מה' שיקבלו יחד עם מה שאיכזב אותו יתברך, ואע"פ שנואה שאין לו עתיד כלל, אינו בז לעבודת ה' כעשיו שאמר "הנה אני הולך למות ולמה זה לי בכורה", אלא הולך אחרי ה' ורצונו יתברך ויהי מה, ובזה שעושה כן נכלל בדרך של דוד שהיא תמימות ותפילה. כי על ידי התמימות מגלה את חלקו בתורה ומגלה תורה שהיא אמת שמביאתו להרים את העיניים למי שלמעלה ממנו ולהמליכו, שהיא מהות מלכות דקדושה.

לבקשת רבים ניתן לשמוע בקו 'שיעורי הינוקא' עובדות והנהגות מחיינו ואורחותינו של הגאון הינוקא בשלוחה 4

כמו"כ ניתן להאזין לשיעורים האחרונים ומאמר יומי. מספר הקו 02-5-306-506 האזינו ותחי נפשכם

לציבור הקוראים היקר. הדפסת העלון כרוכה בהוצאות רבות. העלון יוצא בצמצום והביקוש עצום. המעוניינים לקחת חלק בזיכוי הרבים יפנו במייל או בטלפון וכן ניתן לתמוך באחזקת העלון במספר הטלפון: 03-763-0585 שלוחה 7426 יש לציין (בשלוחה 2) את שם ההקדשה

© כל הזכויות שמורות למכון "ם שלמה". לתגובות הערות והקדשות וכן לקבלת הגליון יש לפנות לכתובת מייל m.yam.shlomo@gmail.com או בטלפון 058-32-07-506